

29. 144 000 a velký zástup

Zj 6,17 „Neboť přišel veliký den jeho hněvu; kdo bude moci obstát?“ Je to důležitá otázka, která se ptá na to, kdo může projít potížemi doby konce – v pozadí je Žalm 46. Odpověď se nachází v kapitole 7. Obstát bude moci 144 000 a veliký zástup. Zj 7 dává dvě odpovědi na jednu otázku.

Zj 7 je rozděleno na dvě části – prvních 8 veršů se zabývá tajemnou skupinou 144 000 a verše 9-17 se zabývají velkým zástupem.

Zj 7,1 uvozuje celou kapitolu.

Potom jsem viděl, jak se čtyři andělé postavili do čtyř úhlů země a bránili všem čtyřem větrům, aby žádný z nich nevál na zemi ani na moře ani na jakékoli stromové.

Text zde navazuje na čtyři jezdce ze Zj 6, jsou tu čtyři andělé zadržující čtyři nebeské větry. To nám připomíná to, že čtyři andělé zadržovali čtyři jezdce z kapitoly 6. Čtyři úhly země nám připomínají čtyři čtvrtiny země, které kontrolovali čtyři jezdci. Byl dán pokyn, aby andělé nenechali působit tyto čtyři nebeské větry, dokud se nestanou určité události. Zatím text neříká, co se musí stát, ale říká, že větry nesmí vát na zemi, moře ani stromy. Země a moře jsou místem, odkud vychází šelmy ze Zj 13, takže se zdá, že zde má země a moře negativní symboliku. Avšak stromy znázorňují Boží lid, např. Zj 9,4. Takže scéna se zaměřuje na celé lidstvo, zlé i spravedlivé. Bůh nedovolí, aby proběhly závěrečné katastrofy, o kterých pojednává Žalm 46, dokud se něco nestane. To něco se nachází ve verši 2.

2 A hle, jiný anděl vystupoval od východu slunce; v ruce držel pečtidlo živého Boha a mocným hlasem volal na ty čtyři anděly, jimž bylo dáno škodit zemi i moři:

3 "Neškodte zemi, moři ani stromové, dokud neoznačíme služebníky našeho Boha na jejich čelech!"

Závěrečné katastrofy, konečné události doby konce nezačnou, dokud všichni Boží lid nebude zapečetěn. Kdo je tento anděl od východu slunce? Je to zcela jasně velitel ostatních čtyř andělů. On je ten, kdo má kontrolu nad celou situací. Jestliže jsou tito čtyři andělé čtyřmi živými bytostmi ze Zj 5, potom je to jistě Kristus, neboť má čtyři živé bytosti pod kontrolou.

Koncept vycházejícího slunce je vždy spojován s Kristem i na dalších místech NZ – Mt 2,2.9; Mt 24,27; L 1,78; Zj 16,12. Zde je použita symbolika Ježíše Krista, který má plnou kontrolu nad časem událostí doby konce. On nedovolí, aby se spustily události doby konce, dokud nebude jeho lid bezpečně zapečetěn.

Je zajímavé, že tento koncept zapečetování je do určité míry hra se slovy. Ve Zj jsou pečeti na knize, které mají být rozlomeny (Zj 6,7.8) a zde je koncept pečeti, kterými má být zapečetěn Boží lid.

Ve verši 2 je něco velice zajímavého. Říká, že čtyřem andělům bylo dáno škodit zemi a moři. Ve verši 1 však byli zadrženi, aby neškodili zemi, moři a stromům. Viz také verš 3: "Neškodte zemi, moři ani stromové, dokud neoznačíme služebníky našeho Boha na jejich čelech!"

Zjevně je Božím záměrem, aby se neuškodilo jeho lidu! Těmto andělům není dáno povolení škodit stromům. Do určitého času je země a moře chráněno spolu se stromy a to do doby, dokud není Boží lid zapečetěn na svých čelech. Takže zde jsou zlí souběžně pod ochranou se spravedlivými. Ačkoli zlí jsou často nepřátelští k spravedlivým, pronásledují je, je to Boží lid, který je chráněn a spolu s nimi mají ochranu i zlí. Až přijde den, ve kterém budou všichni Boží lidé zapečetěni, potom bude odstraněno omezení a zlí okusí plnou sílu soudu, který je spojen se čtyřmi jezdci. Zapečetování Božího lidu není ještě dokončeno. V Ez 9 je označování čela znamením ochrany. Větry mají škodit zlým a nespravedlivým, ne spravedlivým.

Co znamená zapečetovat lidi? Normální použití zapečetování v NZ je spojováno se křtem a s přijímáním Ducha Svatého v životě jednotlivců.

Ef 1,13 „V něm byla i vám, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o svém spasení, a uvěřili mu, vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého.“

V tomto textu je Duch Svatý pečetí, kterou jsou zapečetováni ti, kteří věří v Ježíše Krista. Je to garance nebes. Je to ujištění spasení. V Pavlově době to byla jednoznačně minulé událost. Zapečetování není něco, co by bylo omezeno na dobu konce.

Ef 4,30 „A nezarmucujte svatého Ducha Božího, jehož pečeť nesete pro den vykoupení.“

Koncept zapečetování je ještě srozumitelnější na základě textu 2 Tm 2,19 : „Ovšem pevný Boží základ trvá a nese nápis 'Pán zná ty, kdo jsou jeho' a 'ať se odvrátí od nespravedlnosti každý, kdo vyznává jméno Páně'.“

Zde vidíme Boží pečeť, která je shrnuta slovy „Pán zná ty, kdo jsou jeho“. Toto je znamení skutečného křesťana. Pravý křesťan není někdo, kdo pouze prohlašuje, že je křesťan, někdo, kdo používá jméno Krista. Skutečný křesťan je ten, koho Bůh takto označil. Pravý křesťan je člověk, o kterém Bůh ví, že mu náleží. V Timoteově době to byla zjevně přítomná realita.

Zapečetování je tedy proces, který probíhá během celé křesťanské éry a bude vrcholit v době konce.

Může mít zapečetování ve Zj 7 ještě nějaký další význam? Znamená zapečetění více než křest, více než přijmout Ducha Svatého, více než to, že nás Bůh zná jako pravé křesťany? Řecký text nám v této pasáži nenapoví více, neboť nepoužívá výrazy, které by naznačovaly jiný význam textu.

Mohlo by to znamenat umístění Boží pečeti souhlasu, když se osoba Bohu odevzdává, jak jsme četli v listu Efezským. Je zapečetěn každý, kdo přechází na Boží stranu. To, co se odehrává ve Zj 7, je závěrečná výzva při zvěstování evangelia. Když lidé přijímají Krista, jsou zapečetováni, tak jako byli zapečetováni lidé v novozákonní době i před ní.

Má toto zapečetování však nějaký vyšší význam? Je nějaké zapečetování jako doplněk k původnímu zapečetění? Když text říká „dokud neoznačíme služebníky našeho Boha“, myslí tím zapečetění někoho, kdo je již zapečetěn? Řecký text není jednoznačný. Když říká „služebníky Boha“, znamená to, že jsou to služebníci po zapečetění? Nebo byli služebníci Boží již předtím, než byli zapečetěni a další zapečetění je přidané požehnání? Text není jednoznačný a z řečtiny nemůžeme zodpovědět tuto otázku. EGW řeší tuto otázku tak, že používá ve svých spisech oba dva významy. Je tedy možné, že se tady jedná o zdvojnásobení. Něco podobného se vyskytuje v evangeliu podle Jana, který používá terminologii, které lze porozumět dvojím způsobem, někdy dokonce protichůdným způsobem; je však jasné, že Jan měl na mysli pouze jeden význam.

Časové začlenění se jistě týká doby konce. V protikladu ke všeobecnému pohledu NZ, zapečetování zde má funkci ochrany. Zdá se, že pozadím je více Ez 9 než Ef 1 a 2 Tm 2. Tito lidé projdou velkým soužením. Budou hlásat Boží závěrečné poselství. Potřebují ochranu Ducha Svatého, když se ocitnou v běhu posledních událostí světových dějin.

Nesmíme však zapomenout na původní význam zapečetování, které odlišuje křesťana od všech ostatních lidí. V závěrečných událostech lidské historie bude toto zapečetění nabývat na významu - bude to také znamení ochrany. Duch Svatý bude ochranou okolo křesťana, který bude čelit hrozivým událostem konce světových dějin.

4 Pak jsem slyšel počet označených: sto čtyřiačtyřicet tisíc označených ze všech pokolení Izraele:

5 z pokolení Juda dvanáct tisíc, z pokolení Rúben dvanáct tisíc, z pokolení Gád dvanáct tisíc, atd.

Text mluví o 12 kmenech Izraele, 12 000 z každého kmene, celkově 144 000. Povšimněme si dobře textu: Pak jsem slyšel počet označených (počet těch, kteří byli zapečetěni). Ve Zj 9,16 je něco podobného: „A jejich jízdních oddílů bylo dvě stě miliónů - slyšel jsem jejich počet.“

V knize Zjevení se tato fráze vyskytuje pouze dvakrát, ve Zj 7,4 a Zj 9,16. „Slyšel jsem číslo“. Pokud pozorně porovnáme tyto pasáže a jejich kontext, uvidíme, že se týká dvou skupin. Jsou to Boží lidé v poslední krizi lidské historie a jsou to odpůrci Boha v poslední krizi lidských dějin. 144 000 a 200 milionů jsou paralelními skupinami, Boží lid a ti, kteří náleží tomu zlému. Vůbec tím nechci říci, že jsou tato čísla doslovná v tom smyslu, že by v závěrečných dnech bylo 144 000 lidí věrných Bohu a oproti nim 200 milionů lidí patřících k satanu. Jsou to symbolická čísla. Svět bude na konci času rozdělen do dvou skupin.

Jaký význam má číslo 144 000? Zdá se, že je utvořeno z 12 x 12 x 1000, což dá dohromady 144 000. Je 12 kmenů Izraele a 12 000 z každého kmene. Číslo 1000 může znamenat mnoho různých věcí ve SZ.

1. Tisíc může znamenat doslovné číslo. Hebrejské slovo pro tisíc nese tento význam.
2. Může však také znamenat vojenskou jednotku, kterou bychom dnes nazvali brigádu nebo batalion, neboť v nich je přibližně 1000 vojáků. V římské době byla kohorta skupinou cca. 960 vojáků včetně svých velitelů, což bylo tedy přibližně 1000. V tomto případě by to tedy bylo 144 vojenských jednotek.
3. Může také znázorňovat oblast. Starodávný Izrael byl rozdělen do dvanácti kmenů, každý měl své území. Každý kmen byl ještě dále rozdělen do menších jednotek. Ve starém Izraeli byli vládci 10 000, vládci 1000, vládci 100 a vládci 10. Skupina o 1000 by se dnes dala nazvat menší oblastí, okresem.
4. Může to být také vedoucí rodiny. Protože Izrael pocházel z jediné rodiny, můžeme si povšimnout, jak je zde vyjádřen rodokmen. Každý kmen měl podkmene s několika klany, klany se skládaly z rodin. Izrael byl tedy tvořen mnoha rodinami. Každá rodina byla tvořena mnoha členy, třeba i několika stovkami lidí.

Co tedy znamená 144 000? Mohlo by to být doslovné číslo, 144 vojenských jednotek, 144 okresů nebo 144 vedoucích rodin.

Číslo 144000 je přirozeným symbolem celého Izraele. Ať to slovo přečteme jakkoli, jako vojenskou jednotku, okresy nebo rodiny, vždy se jím vyjadřuje celý Izrael. 12 kmenů s 12 jednotkami každého kmene dohromady vytváří celý Izrael.

V NZ významu nám 12 x 12 připomíná Nový Jeruzalém, který popisuje Zj 21. V něm je 12 bran, každá reprezentuje jeden kmen Izraele. Město má 12 základů, každý reprezentuje jednoho apoštola. 12 x 12 připomíná celkový a celistvý Izrael – jak SZ Izrael, tak NZ Izrael.

V NZ se církev stala v určitém smyslu novým Izraelem. Např. Jk 1,1 Jakub, služebník Boží a Pána Ježíše Krista, posílá pozdrav dvanácti pokolením v diaspoře. Apoštol, bratr Ježíše Krista, píše křesťanským sborům a popisuje je jako dvanáct sborů rozptýlených mezi národy.

Mt 19,28: Ježíš jim řekl: "Amen, pravím vám, až se Syn člověka při obnovení všeho posadí na trůn své slávy, tehdy i vy, kteří jste mě následovali, usednete na dvanáct trůnů a budete soudit dvanáct pokolení Izraele. Zde je možné si všimnout, jak 12 apoštolů nahradilo 12 vedoucích kmenů starobylého Izraele. Proto se církev stala novým Izraelem.

O čem tedy pojednává 144 000? Základní symbol je celost a celistvost Izraele Starého a Nového zákona. 144 000 reprezentuje Boží lid v každém údobí dějin.

Proč by to ale nemělo být doslovné číslo a proč ne skuteční židé? Není možné, aby v posledních dnech dějin lidstva bylo tolik potomků z dvanácti kmenů starého Izraele? Tito židé přijmou Krista a stanou se jeho misionáři.

U takového výkladu jsou přinejmenším tři problémy:

1. Dvanáct kmenů již ve skutečnosti neexistuje. Dnes existují židé, kteří mohou vysledovat své předky z kmene Juda, Benjamin a Lévi, ale to je vše. Možná by mohly být někde náhodné osoby z jiných kmenů, ale všeobecně pouze tyto tři kmene jsou jedinými kmeny, u kterých můžeme mít ověřitelnou

posloupnost. Deset severních kmenů Izraele, které byly zajaty Asyřany před cca. 2700 lety prakticky zmizely z historie. Asimilovaly se do národů Blízkého Východu a možná i do vzdálenějších národů a prakticky již vůbec neexistují. Pokud by se tedy ten text měl vyplnit doslovně, nebylo by to možné.

Dalším důvodem je to, že tento seznam kmenů se liší od jiných přehledů kmenů. Některé kmeny v tomto přehledu chybí a některé jsou přidány. Jedná se o velmi speciální vyjmenování. Např. ve verši 6 je kmen Manase a ve verši 8 kmen Josef. Neexistoval však kmen Josef. Josef se stal vedoucím domácnosti jako upřednostňovaný syn Jáкова, obdržel dvojitou porci prvorozenství. To znamenalo, že potomci Josefa jsou dva kmeny – Manase a Efraim. Oba dva jeho synové se stali vedoucími kmenů Izraele. Zatímco měl Jákob 12 synů, Izrael měl ve skutečnosti 13 kmenů. Důvod pro pokračování 12 kmenů je ten, že jeden kmen nikdy neobdržel dědictví, a tím byl kmen Lévi, který se stal kněžským kmenem a staral se o věci Hospodinovy. Ostatních 12 kmenů zdědilo zemi a opracovávalo ji. V přehledu máme tedy přidán kmen Josef a vynechán kmen Dan a Efraim. Žádný takový přehled se nikde jinde v Písmu nevyskytuje. Z toho plyne, že je velice nepravděpodobné, že pisatel měl na mysli doslovné kmeny Izraele.

Dvanáct původních kmenů Izraele tedy již neexistuje. Odkud pocházejí dnešní židé? Většina z nich jsou potomci konvertitů ze středověku. Např. tzv. Aškenázité, evropská větev židů. Z této větve pravděpodobně pochází většina dnešních židů v USA.

2. V NZ se rozumí pod pojmem Izrael církev. Janův záměr i chápání těch, kteří obdrželi jeho knihu je, že těchto 144 000 reprezentuje církev, která se odvozuje od Ježíše Krista, přímého izraelského potomka.

3. Zjevení je symbolická kniha. Ne každý detail ve Zjevení chápeme symbolicky, avšak všeobecně je to symbolická kniha. Pokud si nejsme ve Zjevení něčím jisti, je třeba to chápat symbolicky, dokud si nebudeme naprosto jisti doslovným významem. Např. v 6. pečeti jsou výrazy, které je možné vykládat doslovně.

Z textu tedy nevyplývá, že bychom měli brát 144 000 jako doslovné číslo nebo že se jedná o doslovné židy. Tím v žádném případě neříkám, že by židé byli vyčleněni ze spasení. Myslím tím, že tato pasáž nemá na mysli doslovnou skupinu lidí.

Kdo může obstát, až Ježíš přijde? První odpovědí je 144 000, tedy symbol celistvosti SZ a NZ Izraele. O druhé skupině je zmínka ve Zj 7,9:

„Potom jsem viděl, hle, tak veliký zástup, že by ho nikdo nedokázal sečíst, ze všech ras, kmenů, národů a jazyků, jak stojí před trůnem a před tváří Beránkovou, oblečení v bílé roucho, palmové ratolesti v ruce.“

Zde je v textu veliký zástup, který nikdo nemohl sečíst. Z každého národa světa stojí lidé před trůnem. To nám připomíná Zj 4 a 5, kde každý stojí před trůnem. Lidé jsou oblečení v bílá roucha a mají palmové ratolesti v ruce. Zdánlivě to vypadá, že je tato skupina pravým opakem 144 000. U 144 000 je přesně pojmenováno, že je tato skupina z dvanácti kmenů Izraele, tady se nemluví o žádném rouchu, o žádném území. Zdá se, že 144 000 je na zemi, zatímco velký zástup je v nebesích.

Jsou tedy tyto dvě skupiny zcela odlišné? Nemyslím si to. Myslím, že autor Zjevení použil při tomto popisu jedinečnou literární techniku. Podívejme se na ní ve Zj 5,5.6.

5 Ale jeden ze starců mi řekl: "Neplač. Hle, zvítězil lev z pokolení Judova, potomek Davidův; on otevře tu knihu sedmkrát zapečetěnou."

6 Vtom jsem spatřil, že uprostřed mezi trůnem a těmi čtyřmi bytostmi a starci stojí Beránek, ten obětovaný.

Když se na tento text pozorně podíváme, viděl někdy Jan Iva Judy? Neviděl ho. Bylo mu však o něm řečeno, že lev z pokolení Judova zvítězil. A potom uviděl ne Iva, ale obětovaného Beránka. Zde tedy text uvádí, že Jan slyší o Ivu, ale vidí Beránka. Jsou lev a Beránek dvě rozdílné osoby nebo jde o stejnou věc? Jedná se o to samé,

oba symboly reprezentují Ježíše Krista. Zde je tedy použita určitá literární forma. Když Jan slyší jednu věc a vidí jinou, tak se její popis zdá být v protikladu, avšak jsou to symboly stejné věci.

Podívejme se na další příklad. Zj 17,1:

1 Tu přišel jeden z těch sedmi andělů, kteří měli sedm nádob, a promluvil ke mně: "Pojď se mnou, ukážu ti soud nad velikou nevěstkou, usazenou nad vodami."

Takže bychom nyní očekávali, že uvidíme prostitutku, která sedí nad vodami.

3 Anděl mě odvedl ve vytržení ducha na poušť. Tu jsem spatřil ženu sedící na dravé šelmě nachové barvy, plné rouhavých jmen, o sedmi hlavách a deseti rozích.

Jan slyší o ženě, která sedí nad vodami, ale vidí ženu sedící na dravé šelmě. Co slyší a co vidí, jsou dvě rozdílné věci, avšak ve skutečnosti se jedná o totéž. V dalších kapitolách uvidíme, že jak vody, tak dravá šelma jsou jedno a to samé.

Ve Zj 1 Jan slyší polnici znějící za ním a když se otočí a podívá se a zjistí, že nejde o polnici, ale o hlas Ježíše Krista.

V knize Zjevení jde o konsistentní způsob vyjadřování. Jan někdy používá opačné symboly, aby znázornil stejnou věc. Impulzem pro použití této techniky je, když slyší něco a vidí něco jiného.

Viděl někdy Jan 144 000? Neviděl, on slyšel toto číslo. Avšak v 9. verši viděl veliký zástup, který nikdo nemohl sečíst. Co Jan slyší a co vidí je různé, avšak jde o stejnou věc. Společně tyto dvě skupiny 144 000 a veliký zástup odpovídají na otázku ze Zj 6,17. Možná 144 000 znázorňuje Boží lid v závěrečných událostech těsně před Ježíšovým druhým příchodem. Možná veliký zástup reprezentuje stejné lidi před Božím trůnem po druhém příchodu Ježíše. Tuto skupinu však tvoří stejná skupina lidí, byť je popsána v různých rolích a za odlišných okolností.

Ve Zj 7,9 se mluví o palmových ratolestech. V NZ se objevují pouze dvakrát. Jednou zde a jednou při triumfálním vjezdu Ježíše Krista do Jeruzaléma, kdy byl Ježíš veleben a byla mu provolávána sláva. Stejná věc se děje před Božím trůnem, bude veleben a bude mu provolávána sláva velikým zástupem. Text je spojen také se slavností stánků ve SZ kontextu. V Lv 23,40 a Neh 8,14.15 jsou palmové ratolesti spojovány se svátkem stánků.

Zde se však nepochybně jedná o spojení palmových ratolestí s oslavou Ježíše. Slaví ho jeho lid za konečné vítězství, za jeho závěrečný vstup jako Krále vesmíru.

Ve Zj 7,8-10 se opakují chvalozpěvy ze Zj 5. Zdá se, že záměr této pasáže je ten, že nyní vidíme naplnění zaslíbení ze Zj 3,21, že ti, kteří zvítězí, se připojí k Ježíši na jeho trůnu, tak jako on zvítězil a připojil se k Otci na jeho trůnu. To nás přivádí ke Zj 7,13.14:

13 Jeden z těch starců na mne promluvil: "Kdo jsou a odkud přišli ti v bílém rouchu?"

14 Řekl jsem: "Pane můj, ty to víš!" A on mi řekl: "To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově."

Kdo jsou tito lidé v bílém rouchu? Je to veliký zástup. O 144 000 není nikdy napsáno, že by měli bílé roucho. Koncept velkého soužení musí poukazovat na pátou pečeť. 144 000 nám připomíná číslo mučedníků, které by se nějak mělo naplnit. Tyto dvě skupiny skutečně představují stejnou skupinu lidí patřících Bohu. Jejich zkušenost je stejná jako zkušenost mučedníků, kteří žili před nimi. Zj 7 zřetelně tvoří vyvrcholení a naplnění mnoha témat, která se rozvíjejí ve Zj 6.

15 Proto jsou před trůnem Božím a slouží mu v jeho chrámě dnem i nocí; a ten, který sedí na trůnu, bude jim záštitou.

16 Již nebudou hladovět ani žíznit, ani slunce nebo jiný žár jim neublíží,

17 neboť Beránek, který je před trůnem, je bude pást a povede je k pramenům vod života. A Bůh jim setře každou slzu s očí.

Již na tomto místě knihy Zjevení máme nástin požehnání věčného života. Zde můžeme zachytit první náznaky slavné odměny vykoupěných. Toto téma se dále rozvíjí ve Zj 21 a 22.

Text říká, že mu budou sloužit v chrámu. Tento jazyk služby je zároveň jazykem kněžství. V určitém smyslu bude Boží lid sloužit jako kněží v budoucnosti v nebeském království. Kdo však bude potřebovat na věčnosti kněze? Tímto tématem se budeme zabývat v dalších kapitolách, kdy budeme mluvit o úloze Božího lidu zde na zemi a také v nebeském království, které přijde po druhém příchodu Ježíše Krista.

Text říká, že mu budeme sloužit v chrámu, což je přirozený doplněk Zj 3,21, které říká, že se vykoupění posadí na Boží trůn. Nebeský chrám bude centrální místo vlády ve vesmíru. Sloveso „sloužit“ lze chápat ve významu vládnutí (tak jako dnes poslanci, senátoři, prezident slouží v úřadu). Vykoupění budou členy Boží vlády. Připomeňme si slova, která se ve Zjevení několikrát opakují: „učinil si je králi a knězi před naším Bohem“. Kapitola končí nádherným popisem života, který budou prožívat vykoupění. Nebude již více slz, trápení, nebude již smrti. Bůh zaopatří svůj lid se vším potřebným. Toto místo bude domovem vykoupěných.

Duchovní ponaučení, které přináší Zj 7:

1. Špatné věci a situace na tomto světě budou ještě horší, pokud Bůh odejme svého Ducha, který zlu brání. Zj 7,1-3 říká, že Bůh nyní ochraňuje jak věřící tak nevěřící.
2. Bůh dohlíží na svůj lid, aby mu nikdo neublížil. Někdy na toto zapomínáme. Obviňujeme Boha za složité věci, které se nám někdy dějí. Zj 7 nám však říká, že Bůh činí opatření, aby jeho lid neutrpěl škodu. Je to satan, který přináší problémy do našeho života. Někdy se Bůh rozhodne nezasáhnout, tak jako se rozhodl nezasáhnout, když visel jeho Syn na kříži. My musíme důvěřovat Bohu, že má pro to důvody hluboké a milující lásky k nám.
3. Bůh pro nás připravil úžasnou budoucnost. Zj 7 nám umožňuje do ní pouze zběžně nahlédnout. Budoucí život bude velice hodnotný stejně jako možnost sloužit našemu Bohu.